Länsstyrelsen Skåne

GRÖN INFRASTRUKTUR

Skabersjö-Yddingesjön-Bökeberg

Id.nr.	ME0023
Län	Skåne
Naturtyp	Gräsmarker
Värdetraktsbeskrivning upprättad	2020-11-01
Värdetraktsbeskrivning senast reviderad	Ingen revidering gjord

Allmän information

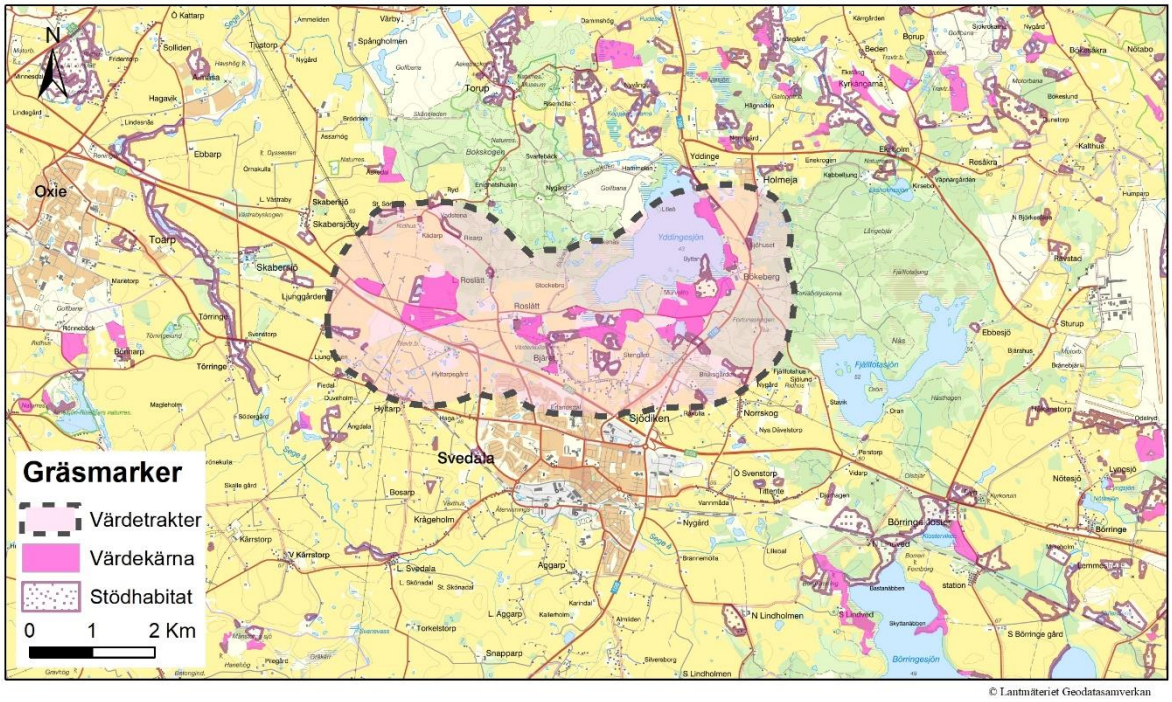

Berörd kommun: Svedala kommun

Allmän beskrivning av trakten

Landskapet mellan Skabersjö och Bökeberg är ålderdomligt och varierat, med många hagmarker, ädellövskogar, strandskogar vid Yddingesjön och åkermark. Slotten och godsen i Skabersjö, Roslätt och Bökeberg har präglat landskapet i stora delar av kommunen. Det stora antalet gamla ekar och bokar ger förutsättningar för en mycket rik insektsfauna knuten till gamla ihåliga träd och död ved. Området har också en rik flora med flera artrika hävdade gräsmarker och lundmiljöer med lång kontinuitet. Jordlagren i området domineras av lerig morän och kärrtorv.

De västligaste delarna av området ingår i det bördiga och flacka Söderslätt som domineras av åkermark medan merparten av området tillhör det skogklädda backlandskapet som kännetecknas av böljande terräng och en mosaikartad sammansättning av lövskogar (främst

bokskog), betesmarker och även en del myrmark. På Buhrmans karta från 1684 består delarna väster om Roslätt av jordbruksmark medan större delen av området domineras av bokskog, med inslag av ekskog. Troligen har stora delar av skogsområdet betats. Yddingesjön har sänkts i omgångar och kring sjön finns idag stora partier med alsumpskog. I halvöppna miljöer i alsumpskogen sydväst om Yddingesjön finns den sällsynta Natura 2000-arten större grynsnäcka som länge endast var känd från denna lokal i landet.

Större sammanhängande gräsmarker finns framförallt söder och öster om Yddingesjön samt kring Roslätt. Vid Roslätt finns även ett större hjorthägn med ett trivialt fältskikt men ett mycket värdefullt trädskikt med riktigt gamla och grova ekar. Vid Yddingesjöns sydöstra hörn finns en större betesmark som tidigare har brukats som åkermark och korsas av flera parallella diken. Vid Roslätt finns fuktiga betesmarker med stora salixbuskage. Intill Bökebergs gods finns en äldre parkmiljö som idag betas av får och hästar.

Områdets gräsmarker nyttjas främst som betesmark för kor eller hästar samt för slåtter. Kring många av vattnen är hävden svag och luckiga skogspartier som tidigare har betats växer idag igen. Mest välskött är troligen den trädklädda betesfållan söder om Ekhagsvägen som också hyser högst floravärden i värdetrakten.

Värdetrakten överlappar med värdetrakter för ädellövträd, ek i öppna landskap och limniska miljöer.

Naturvärden

I värdetrakten finns följande naturtyper enligt Natura 2000:

De vanligaste förekommande naturtyperna är

- Fuktängar 6410
- Trädklädd betesmark 9070

Naturtyper som finns i fåtal av i trakten eller har liten areal totalt (<10%)

- Silikatgräsmarker 6270
- Slåtterängar i låglandet 6510

Utöver dessa gräsmarker finns stora arealer gräsmarker som klassade av ”annan naturtyp”/mosaikmarker som utgör stödhabitat[1]

För beskrivning av naturtyp se ”Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1”. (Naturvårdsverket. 2011).

Ett urval av traktens viktiga/intressanta arter

Sammanlagt har 155 rödlistade arter noterats i värdetrakten.

[1] Stödhabitat - marker med miljöersättning för våtmarksskötsel, samt miljöersättning för marker med allmänna värden kan betraktas som förstärknings- eller stödhabitat, men inte värdekärnor. Detsamma gäller marker som klassats som restaureringsmark i ängs- och betesmarksinventeringen.

Urvalet ovan baseras på inrapporterade arter i området 1990–2020. För en fullständig förteckning av inrapporterade arter besök www.artportalen.se och artbeskrivningar besök www.artfakta.se. Hotklassning enligt Rödlistan 2020.

Silikatgräsmarker 6270

Naturtypen förekommer sparsamt söder om Yddingesjön. Naturtypen förekommer på mark som tidigare har nyttjats som åker och har inte utvecklat några högre botaniska värden ännu. Exempel på kärlväxter typiska för naturtypen med förekomster inom trakten: vitmåra, svartkämpar och blodrot.

Fuktängar 6410

Naturtypen förekommer främst söder om Yddingesjön samt mellan Roslätt och Skabersjö. Exempel på kärlväxter typiska för naturtypen med förekomster inom trakten: slåtterblomma, sumpmåra, ängsnycklar (fridlyst), ängsvädd, knägräs, gökblomster, humleblomster och kärrsälting. De rödlistade arterna vattenfräne (NT) och småvänderot (VU) som förekommer i naturtypen finns i området. Humlerotfjäril (NT) som främst förekommer på fuktiga gräsmarker finns i värdetrakten.

Fuktängar och andra fuktiga gräsmarker förekommer spridda i stora delar av värdetrakten. Det finns även koppling mellan naturtypen i värdetrakten och fuktängarna norr om Yddingesjön upp till Hyby.

Slåtterängar i låglandet 6510

Slåtterängen ligger norr om Sjödiken. Exempel på typiska arter som förekommer i naturtypen är kärrsälting, vildlin, och ängsvädd. Skogsknipprot (fridlyst) förekommer i området.

Trädklädd betesmark 9070

Värdekärnans högsta värden finns i den trädklädda betesmarken (9070). Naturtypen finns huvudsakligen i ett större hjorthägn i Roslätt samt intill Ekhagsvägen söder om Yddingesjön. Man finner även naturtypen kring Bökebergs gods och vid Bjäret. Naturtypen har sina högsta värden knutna till den rika förekomsten av gamla och grova ekar och bokar. Fältskiktet är överlag trivialt men är på god väg att naturaliseras på sina håll. Bland de typiska och karaktäristiska kärlväxter som förekommer i naturtypen i värdetrakten kan bl.a. rödven, knägräs och ängsvädd nämnas. I naturtypen finns även olika vaxskivlingar, bl.a. blodvaxskivling.

På de solitära ekarna i betesmarkerna finns oxtungssvamp (NT), ekticka (NT) och tårticka (VU). De fristående träden har också en stor betydelse för en rad vedlevande insekter, t.ex. ekoxe (frilyst, Natura 2000-art), taggbock (NT), läderbagge (Natura 2000-art, VU), mulmknäppare (VU), skeppsvarvsfluga (NT), prydnadsbock (NT) och bokblombock (ÅGP, VU). Bland fjärilarna som är knutna till naturtypen förekommer bl.a. sexfläckig bastardsvärmare (NT), brunrött rovfly (NT) och ligusterfly (NT).

Urvalet ovan baseras på inrapporterade arter i området 1990–2020. För en fullständig förteckning av inrapporterade arter besökwww.artportalen.se och artbeskrivningar besök www.artfakta.se. Hotklassning enligt Rödlistan 2020.

Nuvarande markanvändning och skötsel

Betesmarkerna sköts idag huvudsakligen i enlighet med reglerna för Jordbruksverkets miljöstöd.

Andra viktiga stödmiljöer och länkar i landskapet

- *bryn och övergångsmiljöer mellan olika naturtyper*
- *vägrenar*
- *banvallar*
- *golfbanor*
- *kraftledningsgator*
- *åkerholmar*
- *parkmiljöer*

Lämpliga stödhabitat och stepping stones/spridningsöar finns framförallt kring norra delen av Yddingesjön och norrut mot Hyby. Bokskogens golfbana samt gräsmarkerna i Hybyhage och Reråkra utgör en potentiell spridningskorridor till värdetrakten Risen-Häckeberga (ME0024). Strax väster om Skabersjö-Yddingesjön-Bökeberg utgör Sege å en spridningsväg. Markerna söder om Fjällfotasjön har potential att koppla samman värdetrakten med värdekärnorna kring Börringe.

Översikt över formellt skyddade områden och utpekade områden

Värdetrakten överlappar med värdetrakter för ädellövträd, ek i öppna landskap och limniska miljöer.

Formellt skyddade områden[2]

Natura 2000-område Yddingen SE0430135 (sumpskog och kärr)

Övriga utpekade områden

Tre naturvårdsavtal på sammanlagt på 158,2 hektar.
Flera nyckelbiotoper och objekt med naturvärden, varav några hagmarker
Riksintresse för naturvård och friluftsliv
Naturvårdsprogram 1999 Naturen i Svedala kommun

[2] För beskrivning av naturreservat och Natura2000 områden gå till Naturvårdsverkets karttjänst ”Skyddad natur” https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/ Formellt skyddade områden t.o.m. 2020 anges i denna beskrivning.

Ekosystemtjänster

Värdetrakten genererar en rad viktiga ekosystemtjänster. Förutom för foderproduktion är många gräsmarker viktiga för pollinatörer, utgör buffertzon vid översvämningar, fungerar som kolsänkor samt utgör ett vackert landskap och är en tillgång för friluftslivet.

Förslag till åtgärder för att gynna biologisk mångfald:

I en värdetrakt är det ofta klokt att prioritera åtgärder som gynnar naturvärdena och skapar förutsättningar för biologisk mångfald. Detta innebär åtgärder som **ökar arealen, förbättrar kvalitén** eller **minskar avståndet mellan artrika gräsmarker** (värdekärnor). För gräsmarker innebär detta rent konkret:

Exempel på åtgärder som **ökar arealen** av gräsmarker är:

- *Restaurera betesmarker*
- *Slå väg- & åkerrenar vid lämplig tid på året – sensommar eller tidig höst.*
- *Öppna för nya samarbeten, t.ex. beta kraftledningsgator*
- *Nyskapa gräsmarker som på sikt kan utvecklas till artrika gräsmarker*

Exempel på åtgärder som syftar till att **förbättra kvalitet** på gräsmarker är:

- *Håll efter igenväxningsvegetation*
- *Ingen tillskottsutfodring*
- *Ingen gödsling*
- *Styra betestrycket genom fållindelning*
- *Skapa sandblottor eller bryn och solvarma gläntor*

Exempel på åtgärder som syftar till att **minska avståndet mellan värdefulla gräsmarker** är:

- *Restaurera eller nyskapa gräsmarker belägna inom spridningsavstånd från befintliga gräsmarker.*
- *Sammanbinda gräsmarker i landskapet genom korridorer eller ”naturtypsöar”.*

För att se var det finns värdekärnor och stödhabitat[3] som man kan **öka arealen på, förbättra kvalitén** eller **minska avståndet mellan**. Se skiktet med ”*Gräsmarker värdekärnor och stödhabitat*” och ”*Gräsmarker koncentrationer – värdenätverk*” i Karttjänsten för Grön infrastruktur.

Specifika förslag till åtgärder inom värdetrakten

Trädklädd betesmark 9070:

I hagmarker behöver vidkroniga äldre träd, som växt upp i öppet solbelyst läge, även fortsättningsvis ha ljus och värme för att inte konkurreras ut. Många av de organismer som

[3] Stödhabitat - marker med miljöersättning för våtmarksskötsel, samt miljöersättning för marker med allmänna värden kan betraktas som förstärknings- eller stödhabitat, men inte värdekärnor. Detsamma gäller marker som klassats som restaureringsmark i ängs- och betesmarksinventeringen.

lever på dessa träd, t.ex. lavar och insekter minskar vid ökad beskuggning. Fältskiktet behöver ljus och fortsatt hävd så att grässvålen inte luckras upp och konkurrenssvaga kärlväxter konkurreras ut av skuggtåliga arter. Försiktig frihuggning av vidkroniga ekar och andra hävdpräglade äldre träd som tidigare stått öppet. Busk- och slyröjning av vad som bedöms vara igenväxningsvegetation som växt upp under tid av bristande hävd. Det är viktigt att en del blommande buskar som etablerats trots hävd eller som växer i bryn sparas. Återkommande röjningar kan vara nödvändigt pga. röjgödslingseffekter. Ett visst uttag av yngre eller medelålders träd i naturvårdssyfte kan krävas, dels för att undvika igenväxning, men framför allt vid restaurering. Äldre och/eller grova träd ska alltid lämnas kvar, och det är även viktigt med rekrytering av nya potentiella jätteträd. Naturlig föryngring av träd, och nyrekrytering av hagmarksträd i området, eller i angränsande marker. På grund av betestryck från hjortar och vildsvin kan det vara nödvändigt att stängsla av uppväxande ersättningsträd (vilket har gjorts i värdetrakten). Död ved lämnas. Gynnande av blommande buskar av t.ex. slån, hagtorn, och blåhallon, då de ökar diversiteten och är hemvist för många fjärilar och andra insekter. Arealen trädklädd betesmark skulle kunna utökas i området genom återupptaget skogsbete och restaurering.

I värdetrakten generellt vore det önskvärt med bekämpning av invasiva arter som riskerar att försämra gräsmarkernas kvalitet. Detta gäller i synnerhet blomsterlupin som förekommer utbrett i vägkanter och parkslide som breder ut sig i framförallt gläntor och lundar.

Vägkanter i värdetrakten har under senare år slagits före midsommar vilket gör att många växter inte hinner blomma klart och att viktiga födokällor för insekter försvinner. Det vore önskvärt om artrikare vägkanterna istället klipptes i augusti-september. För gödselpåverkade vägkanter med trivial flora kan hårdare skötsel med syfte att tukta konkurrensstarka arter och successivt magra ut jorden vara en lämplig åtgärd.

Verka för att åtgärdsprogramarten sanddådra (VU) kan bevaras och sprida sig i värdetrakten. Arten är idag begränsad till en åkerkant i Roslätt.

Återupptaget skogsbete i vissa skogliga miljöer i området hade förhindrat igenväxning och förbättrat villkoren för markfloran och de värdefulla träd som hotas av skuggning. Avverkning av granplanteringar till förmån för trädklädd betesmark med ädellövträd hade ökat arealen gräsmarker i värdetrakten och gynnat traktens rödlistade vedlevande insekter.

Bevara värdetraktens småvatten som utgör hemvist till flera grod- och kräldjursarter, däribland åtgärdsprograms- och Natura 2000-arten större vattensalamander.

Hotbild och negativa trender

Generella hot mot gräsmarkerna

- *svag eller utebliven hävd – igenväxning*
- *hårt bete (på grund av att djuren koncentreras till få fållor) – överbete*

- *bete av fel djurslag*
- *Fragmentering av landskapet, isolering av värdekärnor på grund av:*
  - *rationalisering av jordbruksmetoder, så som större fållor och större maskiner*
  - *uppodling, exploatering och/eller beskogning*
- *Förändring av hydrologi, så som nydikning eller fördjupning av äldre diken*
- *Vildsvinens bökande i naturbetesmarker och på vallar*
- *Invasiva och/eller främmande arter – tar över och konkurrerar ut gräsmarksfloran*
- *Bekämpningsmedel och andra kemikalier samt tillförsel av växtnäringsämnen – påverkar insektslivet negativt*

Habitatspecifika hot inom värdetrakten

Silikatgräsmarker 6270:

- Gödsling eller annan tillförsel av näringsämnen (t.ex. gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av rötslam, stödutfodring m.m.) från annan källa än från betande djur som skadar mark och vegetation. Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- För svag eller utebliven hävd som leder till att naturtypen växer igen.
- För intensiv hävd som skadar vegetationen.
- Användning av avmaskningsmedel med samma miljöpåverkan som avermectin är negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt.

Fuktängar 6410:

- Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.
- Dräneringar som torkar ut naturtypen.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.
- För svag hävd leder till att naturtypen växer igen och idag finns stora salix-buskage på värdetraktens fuktängar.

Slåtterängar i låglandet 6510:

- Se 6270
- Minskad eller upphörd slåtter leder till igenväxning och försämring av naturtypens flora.
- Årlig slåtter vid fel tidpunkt, t.ex. för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hinner sätta frö, leder med tiden till utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.

Trädklädd betesmark 9070:

- Brist på föryngring av nya träd som ska ta över efter de gamla träden.
- För hårt bete i betesmarkerna (både från boskap och vilda djur såsom hjortar och vildsvin) som förhindrar att föryngring av ersättningsträd sker.
- Användning av avmaskningsmedel med samma miljöpåverkan som avermectin är negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt.
- Borttagning av död ved.
- Igenväxning som skuggar ut värdefulla träd och minskar hålträdens och de grova trädens livslängd, vilket leder till kontinuitetsbrott.

Hänsynstagande vid prövning och planering

Det är fördelaktigt om hänsyn till värdetraktens kännetecken och karaktär gällande arter, miljöer och landskap iakttas vid markanvändning och rådgivning. Att områden med samma naturtyp ligger tillräckligt nära varandra ger bättre förutsättningar för att de arter som hör till gräsmarken ska överleva. Alla åtgärder som bidra till att en naturtyp minskar, fragmenteras eller isoleras ska undvikas.

Markägarstruktur

Värdetrakten utgörs av ett område som huvudsakligen ägs av större privata markägare, det vill säga godsen i trakten. Söder om E65 äger kommunen mark.

Referenser, att läsa mer

Artportalen, SLU. Urvalet ovan baseras på inrapporterade arter i området 1990–2020. För en fullständig förteckning besök www.artportalen.se

Blomberg, Per 2020. Förarbete till regionalt naturvårdsprogram (opubl.).

Jordbruksverket. Databas TUVA: https://jordbruksverket.se/e-tjanster-databaser-och-appar/e-tjanster-och-databaser-stod/tuva

Jordbruksverket. Miljöersättning för betesmarker och slåtterängar 2020. https://jordbruksverket.se/stod/lantbruk-skogsbruk-och-tradgard/jordbruksmark/betesmarker-och-slatterangar/betesmarker-och-slatterangar#h-Valjallmanellersarskildskotsel

Länsstyrelsen i Skåne län 2016. Bevarandeplan för Natura 2000-området Yddingen SE0430135.

Naturvårdsverkets karttjänst ”Skyddad natur” https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/

Naturvårdverket 2007. Lathund över svenska naturtyper i Art- och habitatdirektivets bilaga 1. https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/natura-2000/naturtyper/lathund-naturtyper-gruppering-namn-och-koder.pdf

Naturvårdsverket 2007. Åtgärdsprogram för bevarande av hotade åkergräs. Rapport 2659.

Naturvårdsverket. 2011. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 NV-04493-11 Beslutad: November 2011.

Olsson K.-A. m.fl. (red.), 2003. Floran i Skåne: Vegetation och utflyktsmål. Lunds Botaniska Förening.

Svedala kommun 1999. Naturvårdsprogram 1999 Naturen i Svedala kommun.

Svedala kommun 2018. Översiktsplan för Svedala kommun.

Svedala kommun 2019. Kulturmiljöprogram för byarna och landsbygden. https://www.svedala.se/contentassets/0782159efaee4409b3cbc3407f5aae36/kulturmiljoprogram/4-kulturmiljoprogram-byarna-och-landsbygden190124-komp.pdf

Bökeberg ekhagen Yddingen. Foto:Alex Regner